

Warszawa, 19 grudnia 2024 r.

Poziom i struktura minimum socjalnego w cenach z III kwartału 2024 r.

W informacji przedstawiamy wartości minimum socjalnego oszacowane w warunkach cenowych panujących w trzecim kwartale 2024 r. Minimum socjalne to wzorzec konsumpcji niezamożnych gospodarstw domowych. Przewidziano w nim taki zakres i poziom zaspokajanych potrzeb, aby osobom w gospodarstwie domowym umożliwić reprodukcję sił życiowych, posiadanie i wychowanie potomstwa oraz utrzymanie więzi społecznych.¹ Szacunki minimum socjalnego są punktem odniesienia w analizach i działaniach partnerów społecznych, instytucji publicznych (np. wymiar sprawiedliwości) czy prywatnych (np. banki, NGO).²

Tabela 1. Minimum socjalne: dane za III kwartał 2024 r., w zł

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M + K)/2	M + K	M + K + DM	M + K + DS	M + K + DM + DS	M + K + DM + 2 x DS	(M + K)/2	M + K
Żywność	476,82	953,65	1 326,58	1 442,56	1 815,50	2 304,41	455,37	910,73
Mieszkanie:	703,02	1 023,48	1 397,42	1 397,42	1 773,73	2 151,84	703,02	1 023,48
- użytkowanie i energia	606,55	905,56	1 262,39	1 262,39	1 602,94	1 940,93	606,55	905,56
- wyposażenie	96,47	117,92	135,03	135,03	170,79	210,91	96,47	117,92
Edukacja	33,48	66,96	125,85	275,80	334,69	577,02	0,00	0,00
Kultura i rekreacja	183,64	274,17	355,51	366,97	448,31	541,11	164,69	258,06
Odzież i obuwie	74,32	148,65	212,70	213,73	277,79	342,87	58,62	117,25
Ochrona zdrowia	59,69	113,48	164,19	169,24	219,94	275,70	126,57	247,25
Higiena osobista	59,29	115,20	136,40	167,30	189,33	241,65	48,21	93,04
Transport i łączność	122,68	222,46	585,19	601,77	601,77	618,35	132,20	224,40
Pozostałe wydatki	137,04	204,26	258,23	278,09	283,05	282,12	135,10	201,20
Razem	1 849,98	3 122,31	4 562,07	4 912,88	5 944,11	7 335,07	1 823,78	3 075,41
- na 1 osobę	1 849,98	1 561,16	1 520,69	1 637,63	1 486,03	1 467,01	1 823,78	1 537,71

Symbole: M – mężczyzna w wieku 25-60 lat, K – kobieta w wieku 25-60 lat, (M + K)/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4-6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13-15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Źródło: obliczenia IPiSS na podstawie danych GUS.

Wśród warunków zewnętrznych w funkcjonowaniu gospodarstw domowych pozytywnym czynnikiem była niska stopa bezrobocia: na koniec III kwartału była ona na poziomie 5,0% (w II kwartale 4,9%), przy śladowym wzroście zarejestrowanych bezrobotnych (pod koniec III kwartału było niespełna 770 tys. osób wobec 762 tys. osób w poprzednim okresie). Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w badanym okresie wzrosło do 8 269,13 zł,

¹ Por. Golinowska, Kurowski 2018, s. 38.

² GUS posługuje się wartościami minimum socjalnego do wyznaczania tzw. sfery niedostatku, nie będącej sferą ubóstwa (por. GUS 2023, Kurowski 2022).

co w porównaniu do analogicznego okresu z 2023 r. oznacza nominalny wzrost o 10,8%, a realny o 6,1% (por. GUS, 2024).

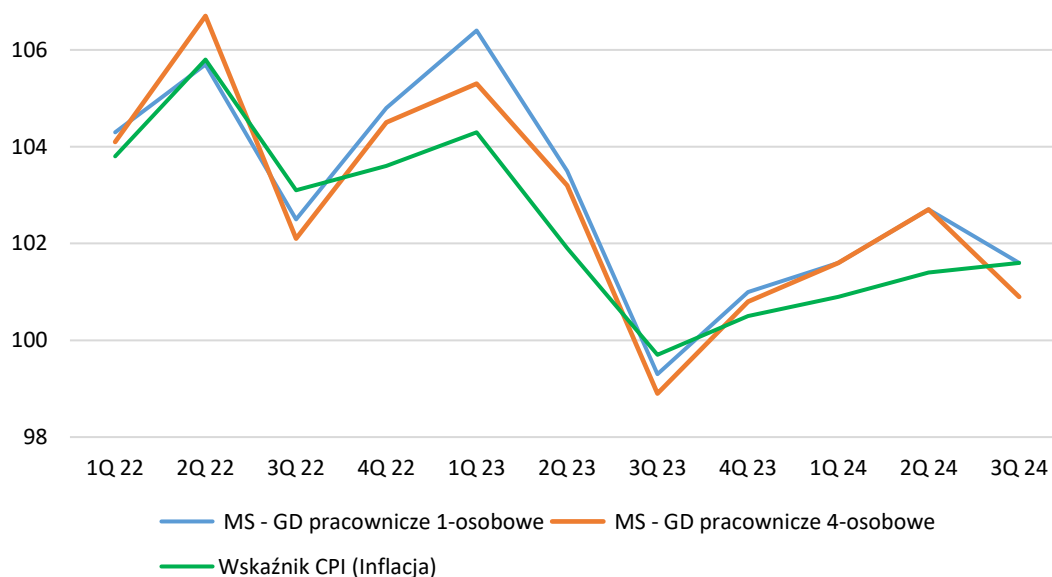
Tabela 2. Struktura minimum socjalnego – III kwartał 2024 r., w %

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M + K)/2	M + K	M + K + DM	M + K + DS	M + K + DM + DS	M + K + DM + 2 x DS	(M + K)/2	M + K
Żywność	25,8	30,5	29,1	29,4	30,5	31,4	25,0	29,6
Mieszkanie:	38,0	32,8	30,6	28,4	29,8	29,3	38,5	33,3
- użytkowanie i energia	32,8	29,0	27,7	25,7	27,0	26,5	33,3	29,4
- wyposażenie	5,2	3,8	3,0	2,7	2,9	2,9	5,3	3,8
Edukacja	1,8	2,1	2,8	5,6	5,6	7,9	0,0	0,0
Kultura i rekreacja	9,9	8,8	7,8	7,5	7,5	7,4	9,0	8,4
Odzież i obuwie	4,0	4,8	4,7	4,4	4,7	4,7	3,2	3,8
Ochrona zdrowia	3,2	3,6	3,6	3,4	3,7	3,8	6,9	8,0
Higiena osobista	3,2	3,7	3,0	3,4	3,2	3,3	2,6	3,0
Transport i łączność	6,6	7,1	12,8	12,2	10,1	8,4	7,2	7,3
Pozostałe wydatki	7,4	6,5	5,7	5,7	4,8	3,8	7,4	6,5
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: obliczenia IPiSS na podstawie danych GUS.

Wartość minimum socjalnego w III kwartale 2024 r. wyniosła 1 849,98 zł dla osoby samotnie gospodarującej w wieku do 60 lat, a 1 823,78 zł w wieku powyżej 60 lat (por. tabela 1). W gospodarstwie rodziców z dzieckiem starszym minimum socjalne wyniosło 4 912,88 zł (1 637,63 zł na osobę), a w rodzinie z trójką dzieci - 7 335,07 zł (1 467,01 zł na osobę).

Wykres 1. Dynamika minimum socjalnego w latach 2022-2024 na tle wskaźnika inflacji (poprzedni kwartał = 100)

Symbole: GD – gospodarstwo domowe, MS – minimum socjalne.

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do analogicznego okresu z 2023 r. wartości minimum socjalnego z III kwartału br. wzrosły od 6,0% w gospodarstwach z jednym dzieckiem do 7,6% w gospodarstwie samotnego emeryta. Wzrost ten był szybszy niż wskaźnik cen konsumpcyjnych (CPI), który wyniósł 4,5% (por. GUS, 2024).

Natomiast w porównaniu do II kwartału 2024 r. dynamika minimum socjalnego wyniosła od 0,8% w gospodarstwie z dzieckiem starszym do 1,9% w gospodarstwie samotnego emeryta, przy wskaźniku CPI wynoszącym 1,6%. W tym ujęciu wydatki koszykowe w gospodarstwach emeryckich oraz w gospodarstwie 1-osobowym pracowniczym rosły w tym samym tempie lub szybciej od wskaźnika CPI. W pozostałych przypadkach dynamika minimum socjalnego była niższa od wskaźnika inflacji (por. wykres 1).

Na niższy wzrost wartości minimum socjalnego wpłynęły przede wszystkim niska dynamika wydatków na mieszkanie i nośniki energii oraz na żywność. Koszty żywności jako jednej z istotnych grup potrzeb w badanym modelu, spadły od 0,6% (gospodarstwa emeryckie i rodziny z trójką i więcej dzieci) do 0,8% (gospodarstwa pracownicze bez dzieci), przy wskaźniku CPI wskazującym na stabilizację cen (+0,1%). Spadek ten jest o tyle typowy, że wynika z jesiennej obniżki cen, głównie warzyw (por. tabela 3). Inne grupy (np. produkty zbożowe, mleko, sery, jaja, cukier i słodczyce) także miały niższą dynamikę od wskaźników CPI.

Tabela 3. Dynamika zmian cen żywności w minimum socjalnym w wybranych grupach produktów na tle inflacji w III kwartale 2024 r. (II kwartał 2024 r. = 100)

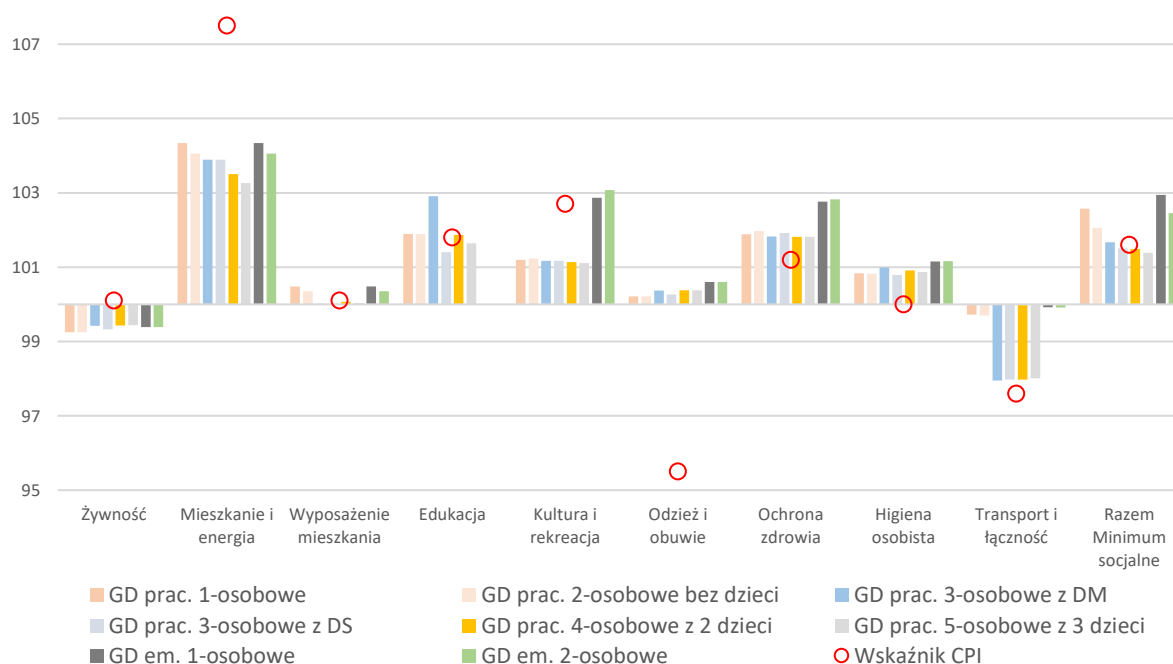
Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze					Emeryckie	Wskaźnik CPI
	1-osob.	3-osob.	3-osob.	4-osob.	5-osob.	1-osob.	
	(M + K)/2	M + K + DM	M + K + DS	M + K + DM + DS	M + K + DM + 2 x DS	(M + K)/2	
1. Produkty zbożowe	100,4	100,5	100,4	100,5	100,5	100,4	101,3
2. Warzywa	95,1	95,3	95,3	95,4	95,4	95,4	93,0
3. Owoce	101,1	101,1	101,1	101,1	101,1	101,1	99,8
4. Mleko, sery, jaja	99,4	99,5	99,4	99,4	99,4	99,5	100,6
5. Mięso i produkty mięsne	102,0	102,4	102,0	102,3	102,2	102,1	100,9
6. Ryby	100,7	100,7	100,7	100,7	100,7	100,7	99,9
7. Tłuszcze	102,3	103,4	102,3	103,1	103,0	101,9	103,1
8. Cukier i słodczyce	95,0	95,0	95,0	95,1	95,1	95,0	103,5
9. Żywność w MS	99,2	99,4	99,3	99,4	99,4	99,4	100,1

Źródło: opracowanie własne.

Wydatkom na użytkowanie mieszkania oraz nośniki energii towarzyszyła wysoka dynamika wzrostu: od 3,3% w gospodarstwach 5-osobowych do 4,3% gospodarstwach 1- oraz 2-osobowych, przy znacznie wyższym (+7,5%) wskaźniku CPI. Na wzrost w wydatkach mieszkaniowych zaważyły wyższe opłaty za czynsz, fundusz remontowy oraz za usługi komunalne (wzrost o 2,2% do 2,6%, przy wskaźniku CPI 0,9%), a przede wszystkim nośniki energii. Te ostatnie wzrosły od 3,8% do 6,0% (wskaźnik CPI 11,9%). W tej grupie najbardziej wzrosły koszty poboru energii elektrycznej: od 30% w gospodarstwie 1-osobowym do 35,7% w rodzinie 5-osobowej, przy wskaźniku CPI 19,9%. Koszt poboru gazu wzrósł o 20,7% przy wskaźniku CPI 16,8%.

Niższa dynamika wydatków na edukację od wskaźników CPI dotyczyła gospodarstwa z dzieckiem starszym oraz gospodarstwa z trójką dzieci. W przypadku kultury i rekreacji wydatki te były niższe od wskaźnika inflacji w gospodarstwach pracowniczych, natomiast w gospodarstwach emeryckich były one wyższe. W przypadku ochrony zdrowia, odzieży i obuwia oraz higieny osobistej szacunki koszykowe były wyższe od wskaźników CPI (por. wykres 2). Malejące wydatki koszykowe w zakresie transportu i łączności były nieco wyższe od wskaźnika CPI dla transportu (-2,4%), z kolei dla wskaźnika CPI dla łączności (+0,4%) były one niższe. Wydatki na wyposażenie mieszkania były zbliżone do wskaźnika CPI w gospodarstwach pracowniczych od 3 do 5 osób, zaś w gospodarstwach pracowniczych i emeryckich od 1 do 2 osób – nieco wyższe.

Wykres 2. Zmiana wartości minimum socjalnego w III kwartale 2024 r. na tle inflacji (II kwartał 2024 r. = 100)

Symbole: GD – gospodarstwo domowe, GD prac. – pracownicze gospodarstwo domowe, GD em. - emeryckie gospodarstwo domowe, DM – dziecko młodsze w wieku 4-6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13-15 lat. Uwaga: wskaźnik CPI dla transportu wynosi 97,6, a dla łączności 100,4.

Źródło: opracowanie własne.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Bibliografia

Golinowska, S., Kurowski, P., 2018. Koszykowe linie ubóstwa. W: S. Golinowska, *O polskiej biedzie w latach 1990-2015. Definicje, miary, wyniki*. Warszawa: WN Scholar.

GUS, 2024. Kwartalne wskaźniki makroekonomiczne. Warszawa: GUS, dostępne na <https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/>

GUS, 2023. Ubóstwo w Polsce w latach 2021 i 2022. Analizy statystyczne. Warszawa: GUS.

GUS 2019. Gospodarka mieszkaniowa w 2018 roku. Informacje sygnałne. 16.09.2019 r.

Kurowski, P., 2022. Rola minimum socjalnego i minimum egzystencji w Polsce w ujęciu historycznym. *Polityka Społeczna*, nr 23T, s. 37-44.

Kurowski, P., 2019. Rola progów minimalnej konsumpcji w polityce społecznej w Polsce. *Polityka Społeczna*, nr 4.